BOOK DONATIONS IN THE PATRIMONY OF PUBLIC LIBRARIES

Cristina Manuela BACIU,
PhD candidate, University of Bucharest

Abstract: The cultural and scientific patrimony expresses the identity of a nation and its contribution to the universal patrimony.
The library's mission, over time, was linked to the books heritage and other related activities to its preservation, recovery, availability to the public and integrity for future generations.
The public libraries identify relevant documents of the local community, which are expressing its patrimony in the documentary form, they manage book donations from local personalities, organize activities and events to capitalize the local cultural heritage.

Keywords: public libraries, patrimony, book donations, special collections, cultural heritage.

Patrimoniul cultural al fiecărei ţări, ca parte a patrimoniului cultural mondial, este considerat expresia de netăgăduit a valorilor, tradiţiilor, credinţelor şi cunoştinţelor ce au străbătut timpul până în zilele noastre, de păstrarea şi conservarea căruia, pentru folosul generaţiilor viitoare, suntem responsabili, fiecare în parte. Mijloacele prin care societăţile prezentului, conservă, promovează şi valorifică aceste comori ale spiritului uman, reprezentate de patrimoniul cultural în ansamblul său, sunt considerate elemente cheie de toate statele lumii şi de organizaţiile internaţionale ce acţionează la nivel global. UNESCO – consideră că patrimoniul cultural reuneşte întregul corpus de semne materiale, atât artistice, cât şi simbolice, prin care se afirmă şi se îmbogăţesc identităţile culturale, şi care sunt transmise din generaţie în generaţie întregii umanităţi, şi prin urmare, patrimonial, exprimă moştenirea umanităţii.

Factorii principali care determină apartenenţa unui obiect la patrimoniul cultural prin stabilirea valorii patrimoniului sunt vechimea elementului, calităţile sale intrinseci, şi importanţa sa pentru a înţelege istoria.

Patrimoniul cultural şi ştiinţific ne reprezintă la nivel de individ, de grup, de societate şi comunitate, exprimând identitatea unei naţiuni şi contribuţia acesteia la patrimoniul universal. Prin urmare, prezervarea, conservarea şi valorificarea patrimoniului cultural şi ştiinţific naţional şi integrarea acestuia în patrimoniul mondial constituie obiective naţionale.

În legislaţia actuală, în concordanţă cu definirea sa, patrimoniul cultural naţional cuprinde două categorii: patrimoniul cultural material şi patrimoniul cultural imaterial.

La rândul său, patrimoniul cultural material este format din cel ***imobil*** (siturile şi rezervaţiile care au caracter arheologic, etnografic, tehnic şi arhitectural, constituite din terenuri, parcuri naturale, grădini botanice şi zoologice, precum şi construcţii aferente) şi cel ***mobil*** (bunurile culturale aflate în muzee, colecţii muzeale şi biblioteci).

Din punctul de vedere care ne interesează aici, manuscrisele, incunabulele, cărţile rare, vechi şi cu valoare bibliofilă, documente şi tipărituri de interes social (documente

de arhivă, hărţi şi alte materiale cartografice), intră in patrimoniul cultural naţional mobil, în categoria bunuri arheologice şi istorico-documentare. În funcţie de importanţa sau de semnificaţia lor istorică, documentară, artistică, ştiinţifică şi tehnică, literară, bibliofilă, de vechimea, unicitatea sau raritatea lor, acestea pot fi incluse în tezaurul patrimoniului cultural naţional mobil, care este alcătuit din bunuri culturale de valoare excepţională pentru umanitate, sau în fondul patrimoniului cultural naţional mobil, alcătuit din bunuri culturale cu valoare deosebită pentru România. [1]

Biblioteca – abordare istorică şi contemporană a misiunii sale patrimoniale

De-a lungul istoriei, regăsim biblioteca ca o instituţie prezentă în viaţa societăţii în diferite reprezentări, în funcţie de nivelul de dezvoltare şi de educaţie al populaţiei, de activitatea editorială existentă, de circulaţia documentelor şi interesul manifestat pentru conservarea patrimoniului tipărit. Misiunea bibliotecii de-a lungul timpului a fost indisolubil legată de patrimoniul documentar, de toate activităţile de constituire, prelucrare, conservare, valorificare a patrimoniului, de asigurarea integrităţii sale şi a accesului pentru generaţiile viitoare. Bibliotecile au fost implicate în păstrarea moştenirii culturale a umanităţii, de aceea ele exprimă, în sens metaforic, memoria umanităţii.

De la crearea Bibliotecii din Alexandria în secolul al III-lea înaintea erei noastre şi până la apariţia bibliotecilor populare din secolul al XIX-lea, bibliotecile au avut permanent ca obiectiv primordial strângerea de documente de valoare, care să reflecte cunoaşterea umană. Valorile culturale pe care le posedăm astăzi sunt întemeiate pe munca generaţiilor din trecut.[2]

Perioada antichităţii a fost prielnică pentru biblioteci şi pentru activităţile menite a păstra creaţia intelectuală a umanităţii. Biblioteca antichităţii se regăsea lângă temple şi în palatele regale şi era un simbol al recunoaşterii sociale întrucât un regat, o comunitate erau deosebit de apreciate pentru nivelul şi valoarea intelectuală datorate colecţiilor documentare deţinute şi prestigiului cărturarilor săi. Nu de puţine ori, documentul scris avea o conotaţie sacră, iar bibliotecarul se alătura savanţilor vremii.

Istoria bibliotecilor nu se poate separa de istoria scrisului. Bibliotecile antichităţii s-au intemeiat şi dezvoltat împreună cu centrele de copiere. Copierea documentelor era cea mai comună modalitate de imbogăţire a colecţiilor. Reprezentative pentru această perioadă sunt: Biblioteca din Ugarit (sec 12 î.H.) care conţinea opere literare şi arhive istorice şi diplomatice; Biblioteca regelui Assurbanipal, de la Ninive (sec 7 î.H), care este cea mai mare colecţie de tăbliţe de lut (în miile de tăbliţe s-a găsit şi Epopeea lui Ghilgameş); Biblioteca din Alexandria (sec. 3 î.H), cea mai renumită bibliotecă a antichităţii care în epoca sa de înflorire avea peste jumătate de milion de documente, din păcate astăzi pierdute; Biblioteca din Pergamum (sec. 3 î.H), despre care se estimează ca

1 Legea nr. 182 din 25 octombrie 2000 (republicată) privind protejarea patrimoniului cultural naţional mobil. Publicată în „Monitorul Oficial" nr. 259 din 9.04.2014, art. 3, alin. 2, litera d şi art. 4. Disponibil la: http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/24761, accesat la: 27.08.2021.

2 Robert Coravu, Elena Tîrziman. Biblioteconomia românească la început de secol XXI: omagiu profesorului Mircea Regneală la 70 de ani. Constanţa: Editura Ex Ponto, 2013, p. 82.

avea peste 200.000 documente şi este biblioteca care a impus pergamentul ca suport de scriere. Biblioteci au mai existat şi la Roma, la palatul conducătorilor Imperiului Roman dar şi în China şi India pe lângă centre de învăţare budiste.

În ***perioada medievală***, se păstrează şi se dezvoltă tradiţiile cărturăreşti, bibliotecile sunt prezente preponderent în mănăstiri, iar rolul lor nu este doar de păstrător al documentelor vremii, ci prin celebrele scriptorii sunt copiate manuscrise, mare parte din moştenirea antichităţii fiind salvată în acest fel.

Remarcăm şi domeniile diverse ale documentelor şi colecţiilor: teologie, drept, medicină, muzică, retorică, istorie, gramatică, etc şi prin urmare, apariţia şcolilor (şi universităţilor în spaţiul occidental) pare un demers cât se poate de firesc. Bibliotecarul avea reputaţia omului de ştiinţă, a cercetătorului. Biblioteca medievală este instituţia socială cu o extraordinară reputaţie în epocă şi care, din perspectiva actuală, poate fi considerată instituţia fundamentală a emancipării şi progresului social.

Cea mai faimoasă bibliotecă medievală este Biblioteca Patriarhuliui Fotius din secolul 9 d.H. Această mare bibliotecă bizantină, alături de alte biblioteci mănăstireşti au contribuit la supravieţuirea culturii greco-romane precum şi la dezvoltarea şi răspândirea culturii creştine. Primele scriptorii apar la mânăstirea Vivarium din sudul Italiei (sec. 7 d. H) şi au fost un autentic model pentru multe alte mănăstirii şi sute de călugări care aveau sarcina de a copia documente teologice dar şi documente ale culturilor greacă şi latină. Modelul scriptorium a fost atât de puternic încât au apărut biblioteci şi în zonele care nu au fost sub influenţa civilizaţiei romane precum Irlanda. Invazia populaţiilor barbare duce la distrugerea multor colecţii şi biblioteci medievale. Începând cu secolul 12 se poate vorbi de o revigorare a activităţilor de copiere a manuscriselor şi implicit, o revigorarea a bibliotecilor. Apar Şcoala de traducătorii şi copiştii de la Toledo, bibliotecile de pe lângă catedralele din Paris (care au format mai târziu nucleul colecţiilor bibliotecilor universitare). În secolele 14 -16, în spaţiul italian, apar colecţii şi biblioteci particulare care au devenit ulterior nuclee ale bibliotecilor publice. Şi în spaţiul românesc medieval (reprezentat de cele trei provincii româneşti) mănăstirile au fost adevărate focare de cultură şi garante ale credinţei ortodoxe. De exemplu. Mânăstirile Putna, Voroneţ, Humor din Bucovina au avut centre de copiişti şi miniaturistică reprezentative chiar pentru spaţiul european.

Şi în ***perioada renascentistă*** şi apoi ***perioada modernă***, biblioteca rămâne instituţia care reflectă societatea şi spaţiul comunitar. Apariţia tiparului a contribuit decisiv la facilitarea accesului la carte şi acest lucru s-a reflectat în dezvoltarea bibliotecilor atât din punct de vedere numeric cât şi din perspectiva activităţilor oferite. Comunităţile (naţionale sau regionale) se preocupă de înfiinţarea de biblioteci care să fie puse în slujba publicului larg. Apar bibliotecile naţionale, bibliotecile publice şi se poate vorbi despre demersuri de democratizare a accesului la cultură şi educaţie. Prestigiul universităţilor este legat de biblioteca deţinută. De asemenea, bibliotecile particulare capătă o mare însemnătate şi constituie marcă de prestigiu şi apreciere socială. Bibliotecarul devine documentarist având misiunea de a organiza şi administra

fondurile documentarea şi de a asigura accesul la acestea. Marile biblioteci ale lumii se cristalizează in perioada de după apariţia tiparului.

În spaţiul românesc avem, pentru această perioadă, biblioteci însemnate. Unele din cele mai importante, sub aspectul numărului documentelor precum şi a structurii şi diversităţii colecţiilor sunt Biblioteca lui Udrişte Năsturel, Biblioteca Stolnicului Cantacuzino, Biblioteca Mavrocordaţilor dar şi multe biblioteci mănăstireşti dintre care remarcăm Biblioteca mănăstirii Sf. Sava din care s-au format mai târziu Biblioteca Universităţii din Bucureşti şi Biblioteca Naţională (secolele XVII-XVIII).

Sedimentarea progresivă a donaţiilor şi legatelor testamentare din secolele XIX şi XX a contribuit la îmbogăţirea bibliotecilor cu documente adunate prin alegerile personale ale colecţionarilor, savanţilor sau erudiţilor acelor vremuri. .[3]

În spaţiul transilvănean, trei biblioteci particulare, întemeiate de mari personalităţi de cultură ale vremii devin biblioteci patrimoniale importante (Biblioteca Batthyaneum de la Alba Iulia întemeiată de episcopul romano-catolic al Transilvaniei Ignaţiu Batthyány; Biblioteca Teleki-Bolyai din Târgu Mureş, înfiinţată sub îndrumarea directă a contelui Sámuel Teleki; Biblioteca Brukenthal din Sibiu, a cărei înfiinţare se datorează fondului de carte achiziţionat de baronul Samuel von Brukenthal). În perioada modernă a României apar şi multe biblioteci publice cum ar fi de exemplu, Biblioteca V.A. Urechia din Galaţi sau bibliotecile întemeiate de Societatea Astra în Transilvania, regăsite şi în mediul rural. Toate bibliotecile apărute în această perioadă aveau ca obiective declarate păstrarea moştenirii culturale şi contribuţia la educaţia şi emanciparea populaţiei.

Secolul XX democratizează cu adevărat accesul la informaţie, iar bibliotecile sunt prezenţe indispensabile ale comunităţilor, îndeplinind funcţii patrimoniale, educative, ştiinţifice, culturale. Modelul bibliotecii secolului XX este prezent, cu mici adaptări, şi astăzi, în sensul că accesul la informaţie devine misiunea fundamentală a bibliotecilor şi aceasta derivă din funcţia sa patrimonială, de capitalizare a cunoaşterii umane.

Chiar dacă ultimele decenii pun accentul mai mult pe utilizator şi pe diversificarea serviciilor de informare, funcţia patrimonială, reflectată în principal de preocupările pentru conservarea documentelor rare, bibliofile, cu valoare istorică, culturală, ştiinţifică, rămâne o preocupare constantă a bibliotecilor.

Se evidenţiază două direcţii de activitate privind constituirea şi prezervarea patrimoniului documentar din biblioteci. O primă direcţie are în vedere documentele din colecţiile speciale care sunt preponderent documente rare şi cu caracter istoric. Pentru acest tip de documente, constituirea colecţiilor se face prin achiziţie retrospectivă (în principal din anticariate sau de la persoane particulare) sau prin donaţii; sunt prelucrate după norme şi standarde speciale, de multe ori necesită activităţi suplimentare de conservare şi restaurare şi au un regim special de comunicare şi utilizare.

O altă direcţie are în vedere constituirea patrimoniului contemporan şi se realizează pe baza producţiei editoriale curente şi după normele biblioteconomice

3 Robert Coravu, Elena Tîrziman. Biblioteconomia românească la început de secol XXI: omagiu profesorului Mircea Regneală la 70 de ani. Constanţa: Editura Ex Ponto, 2013, p. 82-83.

consacrate. Documentele digitale diversifică problematica conservării şi valorificării patrimoniului documentar. Sunt două categorii mari de documente digitale: documente digitale rezultate din conversia în format digital a unor documente pe suport tipărit (deci documente care au un echivalent în formatul tradiţional) şi documente născute digital, deci fără echivalent în formatul tipărit. Gestionarea documentelor digitale necesită norme şi reguli specifice.

Colecţiile patrimoniale sunt formate din colecţiile naţionale constituite prin Depozit Legal şi din documente vechi, rare sau preţioase. Aceste fonduri se împart în: fonduri locale care conservă memoria documentară a colectivităţii în aria sa de influenţă; fonduri specializate propriu-zise organizate în jurul unui subiect specific, conservate pentru accesul utilizatorilor străini de colectivitatea locală; fonduri patrimoniale a căror conservare pe termen lung este programată. Cuprind mai ales fondurile vechi, adesea sub formă de moşteniri cumulative.

Fondurile patrimoniale (şi/sau specializate) sunt supuse unui tratament specific, şi anume: selecţia constituie un domeniu de sine stătător şi se face printr-un protocol particular; decizia de achiziţie se sprijină pe un sector de folosire specifică, punând în valoare importanţa naţională şi regională a fondurilor; tratamentul documentelor presupune utilizarea complementară a unor tezaure, un anumit mod de conservare, de clasificare; comunicarea documentelor este supusă unor reguli particulare (atât comunicarea la distanţă cât şi imediată).

Bibliotecile publice se pun în serviciul comunităţilor locale, sprijinindu-le în activităţile lor educative şi culturale. Bibliotecile publice îşi exercită rolul patrimonial prin atribuţiile pe care şi le asumă de prezervare a documentelor care constituie memoria comunităţii, adică a documentelor de interes pentru comunitatea locală, documentele care au ca autori membri ai comunităţii, documente care conţin informaţii despre comunitatea respectivă sau au o valoare istorică, culturală, artistică deosebită.

Bibliotecile publice identifică documente relevante ale comunităţii locale care exprimă patrimoniul său în formă documentară, gestionează donaţii ale personalităţilor locale, organizează activităţi şi evenimente de valorificare a moştenirii culturale locale.

Colecţiile speciale ale bibliotecilor publice rămân valoroase prin fondurile de carte rară, carte veche, ediţii princeps, raritäţi bibliofile, cărţi cu dedicaţii şi autografe, corespondenţă, manuscrise, tipărituri cu legături artistice deosebite. Importanţa fondului de patrimoniu decurge din imaginea istoriografică a culturii fiecărei comunităţi, ca parte integrantă a culturii naţionale.

Donaţiile reprezintă o importantă contribuţie la dezvoltarea patrimoniului cultural şi ştiinţific, precum şi la păstrarea memoriei culturale locale şi naţionale. Donaţiile facilitează includerea în colecţiile bibliotecii a numeroase documente de mare valoare, unele având o importanţă deosebită pentru identitatea noastră culturală şi naţională, iar printre criteriile de selecţie a donaţiilor sunt: valoarea informaţională şi de patrimoniu, utilitatea publicaţiei.

Donaţiile au fost şi continuă să rămână o sursă importantă şi considerabilă de completare a fondurilor unei biblioteci, precum şi un mijloc de conservare şi dezvoltare a colecţiilor speciale şi de valoare patrimonială. Donaţiile reprezintă o sursă ocazională de completare a fondurilor unei biblioteci, dar necesară, utilă şi importantă pentru reconsiderarea colecţiilor de patrimoniu ale bibliotecilor, donaţiile de carte şi periodice permiţând acumulări de documente rare sau de mare valoare.

Donatorii particulari sunt, în general, cititori ai bibliotecii, autori locali, personalităţi locale. Acest gen de donaţie este importantă pentru documentarea locală.

Donaţiile testamentare sunt donaţii mari, care se fac pe cale judiciară, prin legate testamentare. Ele sunt donaţii post mortem, lăsate prin testament. Cei care lasă asemenea testamente sunt în general personalităţi locale, eruditi sau universitari. Donaţiile testamentare făcute de personalităţi remarcabile în cultura unei ţări trebuie acceptate fără restricţii şi conservate cu atenţie, deoarece ele sporesc valoarea şi prestigiul colecţiilor unei biblioteci. Aceste donaţii pot fi sau nu însoţite de condiţii şi clauze restrictive, cum ar fi menţinerea colecţiilor în acelaşi loc sau menţinerea unităţii colecţiilor; condiţii privind întreţinerea (ceea ce este normal), sau limitarea împrumutului. Înainte de a accepta sau nu o donaţie testamentară, trebuie analizată bine valoarea colecţiei şi utilitatea ei pentru cititorii bibliotecii, în primul rând, dar şi pentru prestigiul instituţiei. Trebuie rezolvate problemele notariale, unde, conform legislaţiei româneşti, se impune a fi plătită o anumită taxă. Lucrurile se îngreunează atunci când biblioteca nu are personalitate juridică. Toate aceste aspecte se rezolvă de către organismul finanţator.

Există şi biblioteci româneşti, care păstrează colecţiile distincte ale donatorilor. Aşa sunt Biblioteca Astra din Sibiu, care deţine Biblioteca documentară Andrei Oţetea, într-un spaţiu separat de restul colecţiei, sau Biblioteca Muzeului Judeţean din Suceava, care păstrează distinct Biblioteca Petre Comarnescu.[4]

Donaţia este o cale foarte veche, care poate fi făcută din bunăvoinţă, dar poate fi şi stimulată, prin revelarea unor avantaje ulterioare, prin stimulente morale, cum ar fi: scrisoarea de mulţumire la acceptare, promptitudinea în răspuns, prin înscrierea în cartea de onoare, prin crearea unui fond care să poarte numele donatorului.[5]

Procedura de primire a unei donaţii în bibliotecă

Donaţia în bibliotecile publice este calea prin care se dezvoltă curent şi retrospectiv colecţiile de documente româneşti şi străine oferite cu titlu gratuit de către persoane fizice (autori, descendenţi ai autorului, persoane particulare), sau juridice (edituri, asociaţii culturale, organizaţii guvernamentale şi neguvernamentale, ambasade).

4 Mircea Regneală. Tratat de biblioteconomie. Vol II. Bucureşti: Asociaţia Bibliotecarilor din România, 2014, p. 275.

5 Mihai D. Păpurică. Completarea colecţiilor din biblioteci. Bucureşti: Editura Litere, 1973, p. 42.

Din punct de vedere al locului de proveniență al donatorului, ***donațiile*** pot fi: ***interne***, când donatorul se află pe teritoriul aceleaşi ţări cu biblioteca primitoare şi ***externe***, când donatorul provine din altă ţară.[6]

Donaţiile diferă ca tip de document, şi acestea pot cuprinde: cărţi, periodice, albume, jurnale, scrisori, hărţi, manuscrise, hrisoave, fotografii. Ele ajung la bibliotecă fie fără a fi solicitate, fie după îndelungi negocieri. Politica de achiziţionare a donaţiilor, în orice bibliotecă, include clauza condiţională prin care biblioteca îşi rezervă dreptul de a selecta din publicaţiile donate numai pe cele de care are nevoie, şi de a le redistribui pe celelalte, acolo unde crede că sunt necesare. Dar dacă personalitatea donatorului reprezintă o garanţie ştiinţifică de primă mărime, instituţia are interesul să accepte întreaga donaţie. Acceptarea unei donaţii cere discernământ, trebuie să i se studieze valoarea, starea donaţiilor, condiţiile impuse uneori de donatori, se va vedea dacă utilitatea şi valoarea donaţiei justifică încărcătura. Calitatea donaţiilor este foarte variabilă, trebuie însă grijă, chiar şi o donaţie cu valoare medie nu trebuie respinsă, fiindcă o primă acceptare înseamnă donaţii regulate.[7]

În vederea introducerii publicaţiilor în evidenţele bibliotecii este necesară întocmirea actelor de primire şi de stabilire a preţului de către comisia de evaluare a publicaţiilor intrate în bibliotecă fără acte însoţitoare, conform Ordinului nr. 2062/9 iunie 2000 publicat în M.O. nr.387/18.08.2000.[8]

Evaluarea publicaţiilor sosite în bibliotecă fără preţ, prin donaţie sau schimb, se efectuează de comisia de evaluare, numită prin decizie, care are ca sarcină stabilirea preţului/exemplar, în conformitate cu criteriile de evaluare şi cu sumele cuprinse în *Tabelul de Evaluare a publicaţiilor care intră în bibliotecă fără preţ, prin donaţii sau schimb.* Comisia întocmeşte Procesul Verbal în care se menţionează publicaţiile evaluate şi valoarea individuală a acestora. Procesul verbal se întocmeşte în două exemplare (un exemplar rămâne la Bibliotecă şi un exemplar la Contabilitate), este semnat de întreaga comisie şi se constituie ca anexă a actului însoţitor.

De regulă, donatorul trebuie să întocmească o scrisoare de donaţie, la care anexează lista publicaţiilor care fac obiectul donaţiei. În cazul în care publicaţiile intrate nu sunt însoţite de un act de primire în care se specifică proveniența, donatorul, numărul de volume primite şi valoarea totală, se întocmeşte un act de primire de către bibliotecar. Acest act este însoţit de un borderou în care se consemnează: numele donatorului, date minime de identificare bibliografică a documentului (autor, titlu, an de apariţie, preţ) şi valoarea de inventar a acestora. Actul va fi semnat de bibliotecar şi, dacă este posibil, şi de donator.

Donaţiile reprezintă una dintre activităţile care necesită mult timp şi muncă până la momentul decizional ca un document să fie introdus în baza de date şi să intre în fluxul normal de prelucrare. Un document donat este evaluat din mai multe puncte de

6 Viorica Iepureanu, Alexandra Enescu. Direcții și strategii de dezvoltare a colecțiilor în bibliotecile universitare. Constanța: Ex Ponto, 2001, p. 81-82.

7 Brigitte Richter. Ghid de biblioteconomie. București: Editura Grafoart, 1995, p. 12.

8 Viorica Iepureanu. Evaluarea publicațiilor provenite din donații. În: Revista Română de Biblioteconomie și Știința Informarii, nr. 1/2005, p. 24-27.

vedere: importanţă, noutate, unicitate, valoarea informaţiei, calitatea deosebită a hârtiei, prestigiul editurii, autografe. Toate aceste criterii contribuie la stabilirea preţului, ţinând cont şi de următoarele: tipul documentului, de descrierea bibliografică (autor, prefaţator, dedicaţii, ilustrator, ilustraţii, ex-librisuri, număr de pagini etc.), valoarea bibliofilă, dacă există în bibliotecă, şi în câte exemplare, interesul pentru domeniul sau domeniile acoperite, datele editoriale (editură, an, număr de exemplare editate şi ediţii), cerinţele utilizatorului. Ţinându-se cont de aceste criterii, se ajunge în final la stabilirea preţului pentru un document. O evaluare bună este un punct de sprijin pentru stabilirea preţului. În orice evaluare se pleacă de la limită inferioară către o limită superioară, preţul existând undeva între aceste limite. Nu se poate face abstracţie de creşterea preţurilor şi deci trebuie revizuite preţurile date donaţiilor. Datorită inflaţiei, a schimbului valutar, a preţurilor impuse de edituri şi furnizori, preţul publicaţiei se schimbă permanent. De aceea, se impune revizuirea şi actualizarea baremurilor pentru principalele surse de documente.[9]

După înscrierea în evidenţe (registrul inventar şi registrul de mişcarea fondurilor) şi întocmirea actelor contabile, publicaţiile donate devin bunuri ale bibliotecii primitoare.[10]

Sursă importantă de completare a colecţiilor unei biblioteci, donaţia ridică o serie de probleme a căror rezolvare depinde de discernământul, tactul şi experienţa bibliotecarului. Orice bibliotecă este interesată să-şi îmbogăţească fondurile prin donaţie, mai ales în condiţiile în care fondurile alocate pentru cumpărare sunt limitate. Dar calitatea donaţiilor poate fi diferită, ceea ce impune, ca şi în cazul cumpărării, apelarea la criteriul de selecţie.[11]

În situaţia respingerii unei donaţii, bibliotecarul trebuie să aibă o atitudine politicoasă, să dea dovadă de mult tact şi profesionalism. Donatorul nu trebuie descurajat, ci apreciat pentru generozitatea lui. În cazul în care oferta nu îi este acceptată, din unul din motivele amintite, ce trebuie păstrat discret sub tăcere, donatorul va fi îndreptat spre o altă bibliotecă, potenţial interesată.

O formă aparte de donaţie, utilă pentru orice bibliotecă, o reprezintă oferirea unei sume de bani, cu destinaţie dirijată spre cumpărarea de publicaţii propuse de biblioteca respectivă. Asemenea donaţii sunt făcute de instituţii şi biblioteci din străinătate, fundaţii etc.

Indiferent de unităţile biblioteconomice donate (cărţi sau reviste tipărite, manuscrise, broşuri, hrisoave, hărţi, materiale audio-vizuale etc.), acestea se integrează în fondurile diverselor departamente specializate, devenind bunuri în proprietatea statului. O dată intrate în biblioteci, documentele respective fac obiectul unei proceduri

9 Viorica Iepureanu, Alexandra Enescu. Direcţii şi strategii de dezvoltare a colecţiilor în bibliotecile universitare. Constanţa: Ex Ponto, 2001, p. 86.

10 Viorica Iepureanu, Alexandra Enescu, op.cit., p. 85.

11 Viorica Iepureanu, Alexandra Enescu. Direcţii şi strategii de dezvoltare a colecţiilor în bibliotecile universitare. Constanţa: Editura Ex Ponto, 2001, p. 83.

de inventariere, fiecare exemplar fiind inscripţionat, cu ajutorul unei ştampile, cu menţiunea „Donaţie (numele donatorului)" sau „Biblioteca (numele donatorului)".[12]

Colectivităţile (comune, departamente, regiuni, întreprinderi, aşezăminte publice, asociaţii) trimit cu plăcere publicaţiile lor, buletinele municipale, reviste, cataloage de expoziţii (pentru Biblioteca Naţională, de exemplu). Pe lângă aceste donaţii, există şi donaţiile care cer formalităţi administrative, identice celor făcute prin testament. Donaţiile pot fi însoţite de clauze asemănătoare. Avantajele pentru o bibliotecă nu sunt neglijabile, întrucât în asemenea situaţii nu se plătesc taxe.[13]

Donaţiile şi donaţiile testamentare alcătuiesc o sursă de creştere a colecţiilor, care permit cumularea unor fonduri de mare valoare. Documentele respective (cărţi vechi, manuscrise, hrisoave, piese numismatice, muzicale ş.a.) formează patrimoniul cultural al poporului român şi sunt mărturia continuităţii spirituale a culturii naţionale. Evidenţa lor în averea bibliotecii este o sarcină importantă a bibliotecarului, care trebuie făcută cu grijă şi responsabilitate.

Concluzii

Definită metaforic ca fiind memoria comunităţii, având menirea de a păstra pentru generaţiile viitoare moştenirea culturală şi ştiinţifică în formă scrisă, biblioteca şi-a asumat şi îndeplinit cu succes acest rol de-a lungul timpului.

În comunităţile locale, biblioteca este păstrătoarea memoriei colective. Bibliotecile judeţene sunt implicate în administrarea patrimoniului documentar local prin atribuţiile de depozit legal local şi de realizare a bibliografiei locale.

Donaţiile reprezintă o importantă contribuţie la dezvoltarea patrimoniului cultural şi ştiinţific, precum şi la păstrarea memoriei culturale locale şi naţionale. Donaţiile facilitează includerea în colecţiile bibliotecii a numeroase documente de mare valoare, unele având o importanţă deosebită pentru identitatea noastră culturală şi naţională. Importanţa fondului de patrimoniu decurge din imaginea istoriografică a culturii fiecărei comunităţi, ca parte integrantă a culturii naţionale.

În trecut, fondurile vechi, rare sau cele preţioase s-au constituit independent de alegerea bibliotecarilor sau de cea a publicului, aşa cum se întâmplă în zilele noastre, prin donaţiile colecţiilor bibliotecilor regale, bibliotecilor princiare, colecţiilor private, bibliotecilor boiereşti şi mânăstireşti de la noi.[14] Treptat, aceste colecţii s-au constituit dintr-o perspectivă patrimonială, în sensul etimologic de bunuri transmise din generaţie în generaţie şi de identitate comună. În această confruntare dialectică a începutului organizării sistemului de ocrotire a patrimoniului cultural naţional, s-au creeat două importante aspecte: o conştiinţă a valorii inestimabile, imposibil de înlocuit, pe care o reprezintă documentele şi obiectele culturale pentru istoria ţării noastre, şi pentru

12 Viorica Iepureanu, Alexandra Enescu. Direcţii şi strategii de dezvoltare a colecţiilor în bibliotecile universitare. Constanţa: Editura Ex Ponto, 2001, p. 84-85.

13 Brigitte Richter. Ghid de biblioteconomie. Bucureşti: Editura Grafoart, 1995, p. 12.

14 Robert Coravu, Elena Tîrziman. Biblioteconomia românească la început de secol XXI: omagiu profesorului Mircea Regneală la 70 de ani. Constanţa: Editura Ex Ponto, 2013, p. 82.

afirmarea culturii naţionale, şi o concepţie şi metodologie proprie de conservare-restaurare.

Valorificarea patrimoniului documentar se îndeplineşte în forme multiple, pornind de la semnalarea documentelor în cataloage şi bibliografii, organizarea de expoziţii, utilizarea ca suport documentar şi informaţional în activităţi de cercetare, publicarea de monografii, albume, studii şi articole, până la forme moderne de valorificare prin editare de lucrări în formă digitală, constituirea de colecţii şi biblioteci digitale, implicarea în proiecte naţionale şi internaţionale, prin care se asigură premisele integrării patrimoniului naţional în patrimoniul universal.

IFLA (Asociaţia internaţională a bibliotecilor şi a asociaţiilor de bibliotecari) şi UNESCO recunosc şi sprijină rolul bibliotecilor publice de memorie a comunităţii locale.

Patrimoniul cultural reprezintă acumulări de cunoştinţe şi experienţe devenite platforme de lansare pentru noi experimente care, la rândul lor, duc la creşterea calităţii vieţii, dar în acelaşi timp reprezintă o moştenire transmisă de la o generaţie la alta, iar noi toţi participăm la acest proces continuu, pentru că oferă valoare atât la nivelul individului cât şi la nivelul comunităţii. Misiunea noastră este să protejăm moştenirea culturală şi să o predăm generaţiilor viitoare. Chiar dacă aparţine trecutului, patrimoniul cultural se schimbă în mod constant şi interacţionează cu cei care îl îmbogăţesc, jucând un rol important în modelarea viitorului.

Bibliografie:

1. Coravu, Robert; Tîrziman, Elena. *Biblioteconomia românească la început de secol XXI: omagiu profesorului Mircea Regneală la 70 de ani.* Constanţa: Editura Ex Ponto, 2013.
2. Iepureanu, Viorica; Enescu, Alexandra. *Direcţii şi strategii de dezvoltare a colecţiilor în bibliotecile universitare*. Constanţa: Editura Ex Ponto, 2001.
3. Păpurică, Mihai D. *Completarea colecţiilor din biblioteci*. Bucureşti : Editura Litera, 1973.
4. Regneală, Mircea. *Tratat de biblioteconomie* . Vol. II, partea I. Bucureşti : Editura ABR, 2013-2019.
5. Richter, Brigitte. *Ghid de biblioteconomie*. Bucureşti : Editura Grafoart, 1995.
6. Tîrziman, Elena. *Biblioteca publică contemporană – reflexie socio-culturală a comunităţii deservite*. În: Biblioteca. Revistă de bibliologie şi ştiinţa informării, Nr. 2/ 2021, p. 1-3.
7. Legea nr. 182 din 25 octombrie 2000 (republicată) privind protejarea patrimoniului cultural naţional mobil. Publicată în „Monitorul Oficial" nr. 259 din 9.04.2014, art. 3, alin. 2, litera d şi art. 4. Disponibil la: http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/24761, accesat la: 27.08.2021.
8. Ordinul nr. 2062/ 9 iunie 2000 pentru aprobarea Normelor metodologice privind evidenţa, gestionarea şi inventarierea documentelor specifice bibliotecilor publice. Publicată în Monitorul Oficial nr. 387 din 18 august 2000. Disponibil la: https://www.lege-online.ro/lr-ORDIN-2062-2000-(23830). Html, accesat la: 20.08.2021.